

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

عوامل انحلال قرارداد در فقه و قانون

(پایان نامه ماستری)

محصل: رفیع الله " صدیقی "

استاد رهنما: دکتور محمد یونس " ابراهیمی "

سال: ۱۴۰۰ هـ.ش. ۱۴۴۲ هـ.ق.

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

عوامل انحلال قرارداد در فقه و قانون

(پایان نامه ماستری)

محصل: رفیع الله " صدیقی "

استاد رهنما: دکتور محمد یونس " ابراهیمی "

سال: 1400 هـ.ش. 1442 هـ.ق.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دبپارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم رفیع الله ولد عبدالله ID: 98-583-SH-MSF محصل دور هفتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: عوامل انحلال قرارداد در فقه و قانون به روز چارشنب تاریخ ۱۴۰۰/۷/۲۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۲ (نمره به عدد) نودودو (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	سر محقق سید حبیب شاکر	عضو هیات	
۲	دکتور نجیب الله صالح	عضو هیات	
۳	دکتور محمد یونس ابراهیمی	استاد رهنما و رئیس جلسه	

معاون علمی

آمر بورده ماستری

خلاصه بحث

قرارداد عبارت از هر آنچیزی که شخص قصد او را می کند، تا آن چیز را انجام دهد، یا شخص قرارداد را همراهی غیر می بندد، تا آن چیز را با آن شخص غیر به شکل الزامی، انجام دهد. الفاظ مشابه قرارداد عبارت از عقد، التزام، تصرف، عهد و وعده می باشد.

انحلال قرارداد عبارت از بطلان، پایان قرارداد، انفساخ و فسخ کردن می باشد و یا به عبارت دیگر قطع و از بین رفتن قرارداد در مطابقت با احکام فقه و قانون میباشد. مشروعیت انحلال قرارداد در قرآن کریم، سنت نبوی و اجماع امت ثابت است، همچنان در قانون افغانستان انحلال قرارداد یک اصل ثابت است.

عوامل که باعث انحلال قرارداد در فقه و قانون می گردد قرار ذیل اند:

1. اولین عامل انحلال قرارداد، اجرای تعهدات است، یعنی هدفی که قرارداد برای آن منعقد شده تأمین گردد، قرارداد هم پایان می یابد، به بیان دیگر، هرگاه طرفین قرارداد، تعهدات ناشی از قرارداد را به طور کامل، اجرا نمایند، قرارداد پایان می پذیرد، مثلاً قرارداد کار با انتهای مدت معینه، با اتمام کاری که به منظور آن، عقد صورت گرفته، منتهی می گردد.

2. دومین عامل انحلال قرارداد اقاله است و اقاله عبارت از رفع کردن قرارداد، لغو حکم و آثار آن به همراه رضایت طرفین است. یعنی اقاله قرارداد را رفع نموده، حکم و آثار آن را کاملاً از بین می برد و این کار با رضایت طرفین قرارداد صورت می گیرد.

3. سومین عامل انحلال قرارداد اراده یک جانبه است، یعنی برای هر یکی از طرفین قرارداد جایز است که اراده و اقدام به انحلال برخی از قراردادها، مثل عاریه، قرض، ودیعت، شرکت و وکالت نمایند، گرچند تمام اینها قرارداد اند، ولی قرارداد های لازمی نیستند، بنابراین، هر وقت که یکی از طرفین قرارداد اراده و اقدام نمود تا قرارداد انحلال گردد، این کار را کرده می تواند.

4. چهارمین عامل انحلال قرارداد، فسخ است، فسخ عبارت از برداشتن حکم قرارداد از اساس است، به مثابه که هیچ این قرارداد صورت نگرفته باشد. فسخ هم با توافق طرفین و هم با درخواست از محکمه و قاضی صورت می گیرد. حکم فسخ قرارداد برخی وقت واجب، برخی وقت جایز و برخی وقت هم قاضی نظر به لزوم دیدش قرارداد را فسخ می نماید.

5. پنجمین عامل انحلال قرارداد انفساخ است، انفساخ عبارت از انحلال قرارداد است بشکل مستقل، یا با اراده و توافق طرفین قرارداد و یا هم با اراده یک طرف قرارداد. اسباب انفساخ دوگونه است: اسباب اختیاری که توسط اقاله و فسخ صورت می گیرد و اسباب غیر اختیاری: تلف مبیع، وفات طرفین قرارداد یا یکی از آنها، غصب، دور شدن منفعت از مبیع و غیره می باشند.

6. ششمین عامل انحلال قرارداد ابراء می باشد، ابراء عبارت است از ساقط کردن شخص حق خود را که در ذمه شخص دیگر یا نزد او دارد. ابراء یک امر مشروع در فقه است و هم در قانون ثابت است. انواع ابراء سه اند: ابرای حق، ابرای اسقاط و ابرای استیفاء.

فهرست مطالب

مقدمه.....1

فصل اول

مفهوم، ماهیت و آثار قرارداد

مبحث اول: معرفی قرار داد و انحلال در فقه

و قانون.....6

مطلب اول: تعریف

قرارداد.....6

فرع اول: تعریف لغوی

قرارداد.....6

فرع دوم تعریف اصطلاحی قرارداد در

فقه.....8

فرع سوم: تعریف اصطلاحی قرارداد در

قانون.....8

فرع چهارم: مقایسه میان تعریف فقه و

قانون.....10

مطلب دوم: الفاظ مشابه

قرارداد.....10

فرع اول:

التزام.....10

فرع دوم: تصرف.....11

عهد	سوم:	فرع	و وعده.....
			12.....
تعریف	سوم:	مطلب	انحلال.....
			14.....
لغوی	تعریف	اول:	فرع
			انحلال.....
			14.....
اصطلاحی	تعریف	دوم:	فرع
			انحلال.....
			15.....
و	فقہ	در	قرارداد
			انحلال
			مشروعیت
			چهارم:
			مطلب
			قانون.....
			16.....
و	فقہ	در	قرارداد
			انحلال
			عوامل
			پنجم:
			مطلب
			قانون.....
			21.....
و	فقہ	از	نگاه
			قرارداد
			آثار
			و
			شرایط
			ارکان،
			دوم:
			مبحث
			قانون.....
			23.....
فقہ	نگاه	از	قرارداد
			ارکان
			اول:
			مطلب
			وقانون.....
			23.....
در	قرارداد	ارکان	اول:
			فرع
			فقہ.....
			23.....
در	قرارداد	ارکان	دوم:
			فرع
			قانون.....
			25.....
25.....			فرع سوم: مقایسه میان فقہ وقانون.....

مطلب دوم: شرایط قرارداد از نگاه فقه و قانون.....26

فرع اول: شرایط قرارداد در فقه.....26

فرع دوم: شرایط قرارداد در قانون.....28

فرع سوم: مقایسه میان فقه و قانون.....31

مطلب سوم: آثار قرارداد در فقه و قانون.....32

فرع اول: آثار قرارداد در فقه.....33

فرع دوم: آثار قرارداد در قانون.....34

فرع سوم: مقایسه میان فقه و قانون.....37

فصل دوم

عوامل انحلال قرارداد در فقه و قانون

مبحث اول: انحلال قرارداد به وسیله اجرای تعهدات در فقه و قانون.....39

مطلب اول: انحلال قرارداد به وسیله اجرای تعهدات در فقه.....39

مطلب دوم: انحلال قرارداد به وسیله اجرای تعهدات در قانون.....40

مطلب سوم: بررسی تطبیقی میان فقه و قانون در رابطه به اجرای تعهدات.....41

مبحث دوم: انحلال قرارداد به وسیله اقاله در فقه و قانون.....42

مطلب اول: تعریف اقاله در فقه و قانون.....42

فرع اول: تعریف لغوی اقاله.....42

فرع دوم: تعریف اقاله در فقه.....43

فرع سوم: تعریف اقاله در حقوق افغانستان.....44

فرع سوم: مقایسه میان هر دو تعریف.....44

مطلب دوم: انحلال قرارداد به وسیله اقاله در فقه.....44

فرع اول: اقاله موجب انحلال قرارداد.....45

فرع دوم: ارکان اقاله.....45

فرع سوم: شرایط اقاله.....46

فرع چهارم: آثار اقاله.....47

فرع پنجم: فرق میان اقاله، فسخ و انفساخ در
فقه.....48

مطلب سوم: انحلال قرارداد به وسیله اقاله در قانون
.....49

فرع اول: اقاله موجب انحلال
قرارداد.....49

فرع دوم: ارکان
اقاله.....49

فرع سوم: شرایط اقاله.....50

فرع چهارم: آثار اقاله.....51

فرع پنجم: فرق میان اقاله، فسخ و انفساخ در
قانون.....52

مطلب چهارم: بررسی تطبیقی میان فقه و قانون در رابطه به
اقاله.....53

مبحث سوم: انحلال قرارداد به وسیله اراده یک جانبه در فقه و
قانون.....56

مطلب اول: مفهوم اراده یک
جانبه.....56

مطلب دوم: انحلال قرارداد به وسیله اراده یک جانبه در
فقه.....57

مطلب سوم: انحلال قرارداد به وسیله اراده یک جانبه در
قانون.....66

مطلب چهارم: مقایسه تطبیقی میان فقه و قانون در رابطه به اراده یک
جانبه.....69

مبحث چهارم: معرفی فسخ و چگونگی انحلال قرارداد به وسیله آن در فقه و
قانون.....71

مطلب اول: تعریف فسخ در فقه و
قانون.....71

مطلب دوم: حکم فسخ در فقه و
قانون.....73

مطلب سوم: اسباب فسخ در فقه و
قانون.....76

مطلب چهارم: آثار فسخ در فقه و
قانون.....96

مبحث پنجم: انحلال قرارداد به وسیله انفساخ و ابراء در فقه و
قانون.....102

مطلب اول: انحلال قرارداد به وسیله انفساخ در فقه و
قانون.....102

فرع اول: مفهوم انفساخ.....102

فرع دوم: انحلال قرارداد به وسیله انفساخ در فقه.....103

فرع سوم: انحلال قرارداد به وسیله انفساخ در
قانون.....105

فرع چهارم: بررسی تطبیقی میان فقه و قانون در رابطه به
انفساخ.....107

فرع	پنجم:	ویژگی	های
انفساخ.....	108.....		
مطلب دوم: انحلال قرارداد به وسیله ابراء در فقه و قانون.....	108.....		
فرع	اول:		مفهوم
ابراء.....	109.....		
فرع دوم: انحلال قرارداد به وسیله ابراء در فقه.....	109.....		
فرع سوم: انحلال قرارداد به وسیله ابراء در قانون.....	111.....		
فرع چهارم: بررسی تطبیقی میان فقه و قانون در رابطه به ابراء.....	112.....		
نتیجه گیری.....	114.....		
پیشنهادهات.....	115.....		
فهرست آیات.....	116.....		
فهرست احادیث نبوی.....	117.....		
فهرست اعلام.....	119.....		
فهرست منابع.....	120.....		

نتیجه گیری

از این تحقیق نتایج ذیل را بدست آوردم:

- 1- فقه و شریعت اسلامی راجع به عوامل انحلال قرارداد، قواعد و برنامه دارد که با رعایت آنها، نظام اقتصاد و معاملات در بین مردم بلند رفته و عدل و عدالت در نظام اقتصادی حاکم می گردد.
- 2- قوانین افغانستان راجع به انحلال قرارداد تاکیدات زیاد دارند و این انحلال را یگانه راه حل در قسمت قراردادهای که به نزاع و جنجال منجر می گردد، می دانند.
- 3- انحلال قرارداد یعنی بر هم زدن قرارداد و جلوگیری از ادامه، تداوم و اعتبار وجودی آن است.
- 4- انحلال یک مفهوم عام است و به هر شکل که موجبات اعتبار یک قرارداد فراهم شود و ادامه آثار حقوقی آن متوقف شود، قرارداد منحل، محسوب می شود و اعم از این که قرارداد لازم باشد یا غیر لازم، تملیکی باشد یا عهده، معوض باشد یا غیر معوض و مربوط به اشخاص حقیقی باشد و یا حقوقی.
- 5- برای هر قرارداد شرایطی وجود دارد، در صورتی که این شرایط مراعات نگردد، قرارداد انحلال می یابد.
- 6- عوامل انحلال قرارداد از نگاه فقه اسلامی و هم از نگاه قانون عبارت اند، از: اجرای تعهدات، اراده یک جانبه، اقاله، فسخ، انفساخ، ابراء.
- 7- انحلال قرارداد معمولاً با توافق و رضایت طرفین، یا با اراده یک طرف قرارداد، یا هم به حکم قاضی و یا هم بدون توافق طرفین و حکم قاضی صورت می گیرد.
- 8- فقه اسلامی و قوانین موضوعه بیان نموده اند که انحلال قرارداد معمولاً جهت رفع مشکلات طرفین قرارداد و یا یک طرف آن میباشد.
- 9- هر عاملی که باعث انحلال قرارداد می شود دارای شرایط و آثاری است که در فقه و قانون بیان شده است.

پیشنهادات

در پایان تحقیق موارد ذیل را پیشنهاد می‌کنم:

- 1- برای پوهنتون سلام که یک پوهنتون علمی و تحقیقی است، پیشنهاد می‌نمایم تا در این عرصه باز هم تحقیقات بیشتر و بهتر انجام دهند و این تحقیقات را برای نسل جوان تقدیم نمایند تا با آگاهی از این موضوع، نسل جوان از یک طرف تمرکز شان را به قراردادهای مشروع که فایده دینی و دنیوی دارند، نموده و از قراردادهای نامشروع که جزء فلاکت، بدبختی و رسوای در دنیا و آخرت دارد خود داری نمایند و از طرف هم از حق و حقوق شان در عرصه انحلال قرارداد آگاه شوند و در صورت نیاز و ضرورت، بدون کدام نزاع و جنجال قرارداد شان را منحل نمایند. بر این اساس موضوع را که من کار کردم، عوامل انحلال قرارداد از دیدگاه فقه و قانون است، ولی عناوین دیگری است که بهتر است تا روی آنها هم به حیث منوگراف لیسانس و تیزس ماستری قرار گرفته و کار شوند، از جمله: الف: قواعد عمومی قراردادها از نگاه فقه و قانون. ب: شرایط قراردادهای مشروع از نگاه فقه و قانون. ج: احکام شرایط فاسد و باطل در قرارداد از نگاه فقه و قانون د: شرایط لازمی و صحیح طرفین قرارداد از نگاه فقه و قانون. ه: نقش قاضی در حل نزاع های طرفین قرارداد از نگاه فقه اسلامی و قانون. و: اصول معاملات اسلامی در فقه. ز: دلایل مشروعیت انحلال قرارداد از نگاه فقه اسلامی و قانون. ح: ربا و تاثیرات سوء آن بالای معاملات از نگاه فقه و قانون. ط: فسخ و عوامل آن از نگاه فقه و قانون و غیره.
- 2- همچنان برای غنی سازی در این زمینه، پیشنهاد می‌کنم تا مشخصاً راجع به این موضوع قانون توشیح و به اجرا گذاشته شود.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af